

Osmanlı Bilimi Araştırmaları Studies in Ottoman Science

Araştırma Makalesi | Research Article

 Açık Erişim | Open Access

İstiklâl Marşı Beste Yarışmaları ve Beste Sayıları

Composition Contests and Number of Compositions for the İstiklâl Marşı

İdris Çakıroğlu¹

¹ Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, Kırıkkale/Türkiye

Öz

İstiklâl Marşı'nın Mehmet Âkif Ersoy tarafından yazılan güftesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 12 Mart 1921 tarihinde "ekseriyet-i azime" ile resmî olarak kabul edildikten sonra, bestelenmesi için 13 Mart 1921 tarihinde bir yarışma düzenlenmesine karar verilmiştir. Ancak devam eden savaş koşulları ve yarışmaya katılan bazı kişilerin aynı zamanda jüri üyesi olabilecek nitelikte olmaları gibi çeşitli nedenlerle bu yarışma sonuçlandırılmamıştır. Yaklaşık iki yıl sonra, Ali Rifat Çağatay'ın bestesi 19 Temmuz 1923 tarihinde tercih edilmiş; ancak bu beste çeşitli gerekçelerle kalıcı olarak benimsenmemiş ve 19 Mayıs 1924 tarihinde yeni bir beste yarışması daha açılmıştır. 1930 yılına gelindiğinde ise resmî olarak Osman Zeki Üngör'ün bestesi kabul edilmiş ve yayımlanan bir genelge ile tüm resmî kurumlara iletilmiştir. 13 Mart 1921 ve 1930 yılları arasındaki süreçte, *İstiklâl Marşı*'nın bestelenmesine ilişkin gelişmelerin önemli bir kısmı, bazı soruların yanıtızsız kalmasına yol açmıştır. Bunlardan özellikle ikisi dikkat çekmektedir: *İstiklâl Marşı* bestesi için kaç yarışma düzenlenmiştir ve bu yarışmalara kaç beste gönderilmiştir? Bu çalışma, söz konusu iki soruya cevap bulmak amacıyla yapılmıştır. Devletin ve milletin bağımsızlığını simgeleyen bir unsur olan *İstiklâl Marşı*'nın tarihsel sürecinde yer alan bu sorulara açıklık getirilmesinin, konuya ve literatüre anlamlı bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma, "durum çalışması" deseninde nitel yöntemle yapılandırılmış, veriler belge tarama yöntemi ile toplanarak ve betimsel analiz yöntemine göre analiz edilmiştir. Arşiv belgeleri ışığında resmî olarak biri 1921'de diğeri 1924'te olmak üzere iki defa beste yarışması düzenlendiği tespit edilmiştir. Literatürde 1922 ve 1923 tarihlerinde açılan yarışmalardan da bahsedilmekle birlikte bu yarışmalara dair arşiv belgelerine ulaşılamamıştır. Yine arşiv belgeleri ışığında yarışmalara toplamda 85 adet bestenin gönderildiği tespit edilmiştir.

Abstract

After the lyrics of the National Anthem, written by Mehmet Akif Ersoy, were officially accepted by the Grand National Assembly of Turkey on March 12, 1921 with a "majority", it was decided to organize a competition on March 13, 1921 for its composition. However, this competition could not be finalized due to various reasons such as ongoing war conditions and the fact that some of the participants in the competition were also qualified to be jury members. Approximately two years later, on July 19, 1923, Ali Rifat Çağatay's composition was preferred; however, this composition was not adopted permanently for various reasons and a new composition competition was opened on May 19, 1924. In 1930, Osman Zeki Üngör's composition was officially accepted and communicated to all official institutions with a circular. Between March 13, 1921 and 1930, a significant part of the developments regarding the composition of the National Anthem left some questions unanswered. Two of these are particularly noteworthy: How many competitions were organized for the composition of the National Anthem and how many compositions were submitted to these competitions? This study aims to answer these two questions. It is thought that clarifying these questions in the historical process of the National Anthem, which symbolizes the independence of the state and the nation, will make a meaningful contribution to the subject and the literature. The research was structured according to the qualitative method in the "case study" design, the data were collected by document analysis method and analyzed according to the descriptive analysis method. Archival documents reveal that two composition competitions were official held, one in 1921 and the other in 1924. Although literature mentions competitions held in 1922 and 1923, no archival documents regarding these competitions have been found. Again, based on archival documents, it has been determined that a total of 85 compositions were submitted to the competitions.

“ Atif | Citation: Çakıroğlu, İdris. "Composition Contests and Number of Compositions for the İstiklâl Marşı". *Osmanlı Bilimi Araştırmaları–Studies in Ottoman Science* 27, 1 (2026): 210–228. <https://doi.org/10.26650/oba.1762411>

© This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2026. Çakıroğlu, İ.

✉ Sorumlu Yazar | Corresponding author: İdris Çakıroğlu cakirogluidris@gmail.com

Anahtar Kelimeler İstiklâl Marşı · Beste Yarışmaları · Beste Sayıları · Bestecileri

Keywords National Anthem · Composition Competitions · Number of National Anthem Compositions · Composers

Extended Summary

During the years of the National Struggle, the need for an anthem to keep the moral motivation of the state and nation high was felt. With a circular dated September 18, 1920, it was announced that a competition was opened for the lyrics and composition of this anthem and that 500 hundred liras each would be given as a bonus for the winning lyrics and composition. Participation in the lyrics competition was intense, but it was thought that there was no poem that would reflect the desired spirit among the incoming lyrics. Mehmet Akif Ersoy, on the other hand, did not participate in this competition because of the prize, but later, when this sensitivity was overcome, he also participated in the competition and his lyrics were officially accepted by a large majority on March 12, 1921 out of 724 poems. On March 13, 1921, a decision was taken to open a competition for the composition and this competition was announced on March 17, 1921. This competition could not be finalized due to various reasons, such as the war conditions and the fact that some of the participants were also qualified to be members of the jury. Approximately two years later, on July 19, 1923, Ali Rifat Çağatay's composition was preferred; however, this composition was not adopted permanently for various reasons and a new composition competition was opened on May 19, 1924. By 1930, Osman Zeki Üngör's composition was officially accepted and communicated to all official institutions with a circular. Between March 13, 1921 and 1930, a significant part of the developments regarding the composition of the National Anthem left some questions unanswered. Two of these are particularly noteworthy: How many competitions were organized for the composition of the National Anthem and how many compositions were submitted to these competitions? This study was conducted to find answers to these two questions. It is thought that clarifying these questions in the historical process of the National Anthem, which symbolizes the independence of the state and the nation, will make a meaningful contribution to the subject and the literature. The research was structured according to the qualitative method in the "case study" design, the data were collected by document analysis method and analyzed according to the descriptive analysis method.

When archival documents are examined, it is seen that two official competitions were officially opened on March 17, 1921 and May 19, 1924. However, two other competitions are mentioned in the literature on the National Anthem. The first of these is the contest said to have been organized by the Hilâl-i Ahmer Society in 1922. Since the Ministry of Education could not carry out the competition process for various reasons, it entrusted this task to the society. No archival document could be found indicating that a competition was organized by the Hilâl-i Ahmer Society. However, other relevant documents sent to this society suggest that a competition was organized by Hilâl-i Ahmer. For a definitive conclusion, documentation is needed. Likewise, it is mentioned in the literature that another competition was opened on February 12, 1923. However, archival searches did not reveal any documents indicating that a competition was organized on this date. Based on other relevant documents, it was concluded that this was not actually a competition, and that the Ministry of Education had sent instructions to the İstanbul Directorate of Education and to select the compositions. However, in order to reach a definitive conclusion, document dated February 12, 1923 and numbered 1722/30 is needed. It is certain that two competitions are now officially open. If the other competitions mentioned above were also opened, it will be understood that a total of four competitions were opened for the National Anthem.

It is seen that there are significant inconsistencies in the number of compositions submitted to competitions in the National Anthem literature. It is stated that twenty-two, twenty-four, thirty-four, fifty-five, fifty-five and one hundred compositions were sent to the competitions. The reason for this situation can be sought in the fact that compositions were submitted on different dates and the competitions were organized by different institutions. The document dated July 19, 1923, which states that Ali Rifat Çağatay's composition was accepted as the "first choice", states that fifty-five compositions participated in the competition and a choice was made among them. However, based on two documents dated 22 Kanunusani 339 (January 22, 1923) and February 3, 339 (1923) obtained through archival searches, the total number of participants was determined to be 85. Both documents giving the number of fifty-five and eighty-

five compositions are official archival documents. For a definitive conclusion on the number of compositions, the scores of the compositions need to be identified.

As a result, Access to document 1722/30 dated February 12, 1923 and the document related to the competition organized by the Hilâl-i Ahmet Society in 1922 will make it certain whether a competition was held at this time. Finding and publishing the scores of the competitions participating in the competition will provide definitive results on how many Works participated in the competitions, who participated, and the number of participants. The discovery and publication of the relevant documents will make an important contribution to the National Anthem, its history, music literature and cultural history.

Giriş

Latince Hymnus kökenli “hymne” teriminden türeyen ulusal marş kavramı birey, toplum ve devlet düzeyinde çeşitli işlevler üstlenmektedir ve bu işlevler tarihsel dönemlere ve coğrafi koşullara bağlı olarak farklılık göstermektedir.¹ İmparatorluklar döneminde hükümdarlara ithaf edilen marşlar² ulus-devlet modeline geçişle birlikte, ulusal birlik ve beraberlik duygusunu pekiştirmek, geniş kitlelere seslenmek ve ortak bir millî ruh oluşturmak gibi işlevlerle yeniden biçimlendirilmiştir. Ulus-devlet modelinde³ hem ulusun hem de devletin bu modele göre şekillendirilmesinde önemli bir takım ulusal kavramlara, sembollere ihtiyaç duyulmuştur. Ulusu oluşturan vatandaşların kimliklerini pekiştirmek amacıyla ulusal bayramlar, bayrak, ulusal törenler, ulusal tatiller vb. kullanılan kavram ve sembollerden bir diğeri de millî marşlardır.⁴ Millî marşlar çoğunlukla sözlü formdadır ve vatan, vatanseverlik, bayrak, toprak, bağımsızlık gibi temaları içeren söylemleri ile halk üzerinde birleştirici bir etki sağlamaktadırlar.⁵

1920’li yıllar, Anadolu halkının varlık-yokluk mücadelesi verdiği kritik bir döneme karşılık gelmektedir. Bu süreçte, Doğu Cephesi’nde Ermenistan, Güney Cephesi’nde Fransa ve Batı Cephesi’nde Yunanistan ile yoğun çatışmalar yaşanmıştır. 1921 ve 1922 yılında gerçekleşen Sakarya Meydan Muharebesi, Başkomutanlık Meydan Muharebesi gibi savaşlar, Türkiye’nin bağımsızlık mücadelesinde önemli dönüm noktaları olmuştur. Savaşlardan yıpranmış halkın moralini yükseltmek amacıyla güçlü bir ulusal sembole ihtiyaç duyulmuş; bu bağlamda, bir millî marşın varlığı zaruri görülmüştür. Millî marşın, halkın bağımsızlık arzusunu, toplumsal coşkusunu ve dayanışma ruhunu yansıtmaya gerektiği yönünde bir anlayış oluşmuştur. Ayrıca, Millî Hükümet’in teşkiliyle birlikte resmî törenlerde ve diplomatik temaslarda kullanılmak üzere, devletin kimliğini temsil edecek bir marşa olan ihtiyaç daha belirgin hâle gelmiştir.⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), halkın ve askerinin moralini yüksek tutmak ve bağımsızlığını kazanmak amacı ile hareket etmiştir. Çünkü idareciler, toplumun moral motivasyonunu artırıcı, toplumun tamamını kuşatıcı ve onların benimseyeceği sembollere ihtiyaç duydukları⁷ için *İstiklâl Marşı*’nın yazılmasını istemişlerdir.

İsmet İnönü (1884-1973), dönemin Maarif Vekili (Millî Eğitim Bakanı) Rıza Nur’a (1879-1942) bir marşa ihtiyaç duyulduğunu bildirmiş; bunun üzerine 18 Eylül 1920’de bir genelge hazırlanmış ve daha sonra bir yarışma ilan edilmiştir. Aradan geçen yedi ayın ardından, 12 Mart 1921’de Mehmet Âkif Ersoy’un (1873-1936) şiiri TBMM’de

¹ Fatih Tepebaşılı, “Kullanımlık Metin Türü Olarak Ulusal Marş Kavramı ve İşlevleri,” *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 17 (2005): 392.

² Osmanlı Sultanlarının kullandığı resmî marşlar için bkz. Selçuk Alimdar, *Osmanlı’da Batı Müziği* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016), 44-45.

³ Ulus-devlet modeli ve ulusların inşası hakkında detaylı bilgi için bkz. Francis Fukuyama, *Ulus İnşası*, çev. Hasan Kaya, (İstanbul: Profil Yayıncılık, 2008). Benedict Anderson, *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması* (İstanbul: Metis Yayıncılık, 1995).

⁴ Merve Çetin Dağdelen, “Ulus-Devletlerin Özet Metni Milli Marş Tezahürleri,” *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi* 30 (2022), 362

⁵ Fulya Açıksoz Mutlu, “Cumhuriyetin İlanından Sonra Türkiye’de Çağdaş Müzik Politikaları (1923-1945)” (Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2014), 31.

⁶ Mehmet Önder, “İstiklâl Marşı Belgeleri,” *Türk Edebiyatı* 158 (1986), 34-35.

⁷ Tahsin Yıldırım ve İbrahim Öztürkçü, *Besteleriyle İstiklal Marşının Hikayesi* (İstanbul: Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları, 2014), 26.

çoğunluk oyu ile resmî *İstiklâl Marşı* olarak kabul edilmiştir. Ertesi gün, 13 Mart 1921’de bestelenmesi için girişimlerde bulunulmuş; Ali Rıfat Çağatay’ın (1867-1935) bestesi 19 Temmuz 1923’te kabul edilmiş ancak çeşitli itirazlar nedeniyle kabul görmemiştir. Bunun üzerine 19 Mayıs 1924’te yeniden bir yarışma düzenlenmiştir. 1930 yılında ise Osman Zeki Üngör’ün (1880-1958) bestesi resmî olarak kabul edilmiştir. Literatürde, 12 Şubat 1923 tarihli bir yarışma ve Hilâl-i Ahmer’e (Türk Kızılay Cemiyeti) tevdi edilen başka bir yarışmadan daha söz edilmekle birlikte, bunların resmî birer yarışma niteliğinde olup olmadığı kesinleşmemiştir.

İstiklâl Marşı bestesinin, 13 Mart 1921 ile 1930 yılları arasında dokuz yıllık bir tarihsel süreci bulunmaktadır. Bu süre zarfında çeşitli gelişmeler yaşanmış ve bu gelişmeler bazı önemli soruların yanıtsız kalmasına yol açmıştır. Örneğin, Ali Rıfat Çağatay’ın bestesinin nasıl seçildiği ve ağabeyi Samih Rıfat Bey’in (1875-1932) bu süreçte herhangi bir etkisinin olup olmadığı tartışma konusudur. Aynı şekilde, Osman Zeki Üngör’ün bestesinin önceden başka bir kişi için mi bestelendiği ya da başka bir besteden mi alındığı soruları da açıklığa kavuşturulamamıştır. Ayrıca, ikinci beste yarışmasının neden düzenlendiği ve *İstiklâl Marşı* için toplamda kaç yarışma açıldığı ile bu yarışmalara kaç bestenin katıldığı cevapları netleşmemiş sorular arasında yer almaktadır. İlgili literatür⁸ incelendiğinde, yarışma sayısı ve bu yarışmalara katılan beste sayıları konusunda önemli çelişkiler ve tutarsızlıklar göze çarpmaktadır. Bu çalışma, söz konusu belirsizlikleri gidermek ve *İstiklâl Marşı* bestesi için kaç yarışma açıldığını, bu yarışmalara kaç eserin katıldığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu yönüyle çalışma, literatürde yer alan diğer *İstiklâl Marşı* çalışmalarından farklılık göstermektedir.⁹ Yarışmaların ve beste sayılarının tespit edilmesi, literatüre anlamlı bir katkı sağlamakla birlikte farklı bakış açıları ile yeniden değerlendirilmelerine zemin hazırlayacaktır. Bu nedenle çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Devletin ve milletin bağımsızlığını simgeleyen bir unsur olan *İstiklâl Marşı*’nın tarihsel süreci içerisindeki bu soruların açıklığa kavuşturulması marşın tarihine anlamlı bir katkı sağlayacaktır.

Yöntem

İstiklâl Marşı’nın beste yarışmaları ve beste sayılarının tespit edilmesi amacı ile yapılan çalışma “durum çalışması” deseniyle nitel yöntemle yapılmıştır. Durum çalışmasında amaç, bir olay veya olgunun derinliğine araştırılmasıdır. Duruma etki eden “ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.” bütüncül bir şekilde ele alınır ve durumu nasıl etkilediklerine odaklanılır.¹⁰ Bu bağlamda, beste yarışmaları ve beste sayılarının tespit edilmesi, süreci etkileyen olaylar ele alınarak durumu nasıl etkilediklerine odaklanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Çalışmada veriler, “belge tarama/doküman incelemesi” yöntemi ile toplanmıştır. Belge taramada amaç, araştırılması planlanan olgular hakkında bilgi veren yazılı kaynakların incelenmesidir.¹¹ Bu bağlamda, öncelikle *İstiklâl Marşı* literatürü detaylı olarak taranmış ve çalışmaya dahil edilecek kaynaklar belirlenmiştir. Ayrıca Devlet Arşivleri Başkanlığı’nın resmî internet sayfasından “*İstiklâl Marşı*, *İstiklâl Marşı* besteleri, marş, beste yarışmaları” anahtar kelimeleri ile tarama yapılarak ilgili belgeler tespit edilmiştir. Çalışmaya dahil edilen arşiv belgelerinin Latin harflerine çevirisi yapılarak sunulmuş ve değerlendirilmiştir.

⁸ Çalışmanın Kaynakça bölümünde yer verilen araştırmalar haricinde bkz. Zeki Taştan ve M. Arif Erzen, *İstiklâl Marşı 100 yıllık Bibliyografya* (İstanbul: Hiper yayın, 2022). Sema Akıncı, *Mehmet Âkif Ersoy Bibliyografyası*, haz. Gülsen Dalkılıç, Nurhan Naneci, Handan Gökağaç (Ankara: Millî Kütüphane Başkanlığı, 2005).

⁹ Kaynakçada yer alan *İstiklâl Marşı* ile ilgili çalışmalar ile birlikte bkz. Turan Sağer, “İstiklâl Marşı Besteleri,” *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5 (2010). Audrey W. Wozniak, “Orienting a Nation: The Turkish National Anthem Controversies,” *Music & Politics* 17 (2023).

¹⁰ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 73.

¹¹ Yıldırım ve Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 189.

Verilerin Analizi

Çalışmada veriler, “betimsel analiz” yöntemine göre analiz edilmiştir. Betimsel analizde amaç, bulguların “düzenlenmiş ve yorumlanmış” bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Öncelikle veriler “sistematiik ve açık” bir şekilde betimlenir. Daha sonra, “açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir” ve sonuçlara ulaşılır.¹² Bu bağlamda öncelikle marşın yazılması ve kabul edilmesine yönelik tema çerçevesinde bilgiler verilmiştir. Daha sonra beste yarışmaları ve beste sayıları temaları altında bulgular analiz edilerek sonuca gidilmiştir.

İstiklâl Marşı'nın Yazılışı ve Kabul Edilmesi

İstiklâl Marşı'nın fikir olarak ortaya çıkışı ve TBMM'de kabul edilmesine kadar geçen süreç, marşın tarihsel bağlamı açısından büyük önem taşımaktadır. TBMM, Millî Mücadele'nin amacı, millî kuvvetlerin varlığı gibi konularda halkı bilgilendirmek üzere bir İrşad Encümeni¹³ kurmuş ve bu encümen üyelerini Anadolu'ya göndermiştir. Bu üyeler yalnızca halkı bilgilendirmekle kalmamış, aynı zamanda cephelere giderek askerî birliklerin moralini artırmaya yönelik faaliyetlerde de bulunmuşlardır. İrşad Encümeni üyeleri, Batı Cephesi Komutanı İsmet İnönü ile gerçekleştirdikleri görüşmelerde, bir vatan veya *İstiklâl Marşı*'nın yazılıp bestelenmesinin askerlerin moral motivasyonunu güçlendireceği kanaatine varmışlardır. Konu, Atatürk'ün başkanlığında toplanan İcra Vekilleri Heyeti Toplantısı'nda (Bakanlar Kurulu) gündeme getirilmiş; İsmet İnönü, İrşad Encümeni'nin bu yöndeki talebini toplantıya sunmuştur. Toplantı sonucunda, bir millî marşın yazılması ve bestelenmesi fikri şekillenmiştir. Bu bağlamda hükümetin, milletin ve askerinin bir millî marş olmalı, bağımsızlık duygularını ve heyecanlarını yansıtacak bir coşku yaratmalıdır anlayışı doğrultusunda harekete geçilmiştir.¹⁴

Bu fikrin ortaya çıkmasının ardından, Batı Cephesi Komutanı İsmet İnönü, Maarif Vekili Rıza Nur'u ziyaret ederek, Fransızların millî marşı *La Marseillaise*'e benzer nitelikte bir millî marşa ihtiyaç duyulduğunu iletmıştır. Rıza Nur, bu konuyla ilgilenmesi için İnönü'yü Kazım Nami Duru'ya (1875-1967) yönlendirmiştir. Duru'nun aktardığına göre, Garp Cephesi Erkân-ı Harbiye Reisi (Batı Cephesi Komutanı) sıfatıyla görevli Albay İnönü, Duru'nun makamına gelerek ordu adına bir *İstiklâl Marşı* yazılmasına karar verildiğini bildirmiştir. Görüşme sırasında, marşın güfte ve bestesinin ayrı kategorilerde değerlendirilmesi ve her bir dalda kazananlara beşer yüz lira ödül verilmesi¹⁵ teklif edilmiştir.

Söz konusu süreç Maarif Vekâleti (Millî Eğitim Bakanlığı) tarafından yürütülmüş ve Genelkurmay Başkanlığı'nın desteğiyle bir güfte yarışması düzenlenmiştir. Yarışma sonucunda seçilecek güftenin, açılacak bir başka yarışma ile bestelenmesi planlanmıştır. Bu doğrultuda, Orta Öğretim Genel Müdürü Kazım Nami Duru tarafından kaleme alınan ve Maarif Vekili Rıza Nur imzasını taşıyan bir genelge hazırlanarak vilayetlere gönderilmiştir. 18 Eylül 1920 tarihinde gönderilen genelgede, öncelikle ülkenin mevcut koşulları açıklanmış; ardından devletin devamlılığı, mücadelenin ruhunu ve istiklâl düşüncesini yansıtacak bir millî marş için güfte yarışması düzenlendiği belirtilmiştir. Marşın yarışma sonunda besteleneceği, güftelerin Maarif Vekâletine 21 Aralık 1920 tarihine kadar kapalı zarf içinde gönderilmesi gerektiği, başvuruya katılımcının adı, adres ve güftesinin eklenmesinin zorunlu olduğu bildirilmiştir. Kazanan güfte için 500 lira ödül verileceği de genelgede yer almıştır.¹⁶ Söz konusu genelgenin bir örneği 25 Teşrinievvel 1336 (Ekim 1920) tarihli *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde yayımlanmıştır. Türk şairlerinin dikkatine sunulan duyuruda, milletin iç ve dış tehditlere

¹² Yıldırım ve Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 239-240.

¹³ Millî Mücadele yıllarında halkın ve askerinin moral ve motivasyonunu arttırmak için oluşturulmuş bir heyetin adıdır.

¹⁴ Önder, “İstiklâl Marşı Belgeleri,” 34-35.

¹⁵ Kâzım Nami Duru, *Cumhuriyet Devri Hatıralarım* (yy., 1958), 5.

¹⁶ Önder, “İstiklâl Marşı Belgeleri,” 34-35.

karşı verdiği bağımsızlık mücadelesini yansıtacak bir marş için yarışma açıldığı kamuoyuna bildirilmiştir. Ayrıca, bu konuda yetkin şairlerin katkı sunması istenmiş; birkaç ay sonra, 23 Kanunuevvel 1336'da (Aralık 1920) Maarif Vekâleti tarafından oluşturulan bir kurulun gönderilen güfteleri değerlendireceği, seçilen güfte için 500 lira ödül verileceği, beste için ise yine 500 lira ödüllü¹⁷ ayrı bir yarışma düzenleyeceği ilan edilmiştir.

TBMM, yarışmaya gönderilen güfteleri değerlendirmek üzere bir encümen oluşturmuştur. Kazım Nami Duru, yarışmaya ulaşan şiirleri bir zarfta biriktirmiş ve toplamda 724 şiir başvurusu alınmıştır. Bu süreçte, Maarif Vekili Rıza Nur'un Türk-Sovyet görüşmelerine delege olarak atanması nedeniyle Maarif Vekilliği görevinden ayrılması üzerine, 16 Aralık 1920 tarihinde Hamdullah Suphi Tanrıöver (1885-1966) bu göreve getirilmiştir. Tanrıöver, değerlendirme sürecinde kendisine ulaşan şiirlerin hiçbirinin Millî Mücadele'nin ruhunu yeterince yansıtmadığını düşünmüş ve bu nedenle Mehmet Âkif Ersoy'dan bir şiir beklemiştir. Ancak, "büyük şair, mükâfât-ı nakdiye" (para ödülü)¹⁸ verilmesi nedeni ile yarışmaya katılmamıştır.

Tanrıöver, Ersoy'un yakın dostu Hasan Basri Çantay (1887-1964) ile Meclis'te karşılaştığında, kendisine Ersoy'u ikna edip edemeyeceği yönünde bir ricada bulunmuştur. Bunun üzerine Çantay, Ersoy'un yarışma şeklini ve ödülü kabul etmediğini belirtmiş ve şairin kendisine yarışmaya girmeyeceğini ödülü de almayacağını ifade etmiştir. Çantay, bu sürecin şekilsel olarak düzenlenmesi hâlinde, Ersoy'u yazmaya ikna etmeye çalışabileceğini ifade etmiştir. Bu gelişmelerin ardından, Tanrıöver bizzat Mehmet Âkif Ersoy'a hitaben bir tezkere kaleme almış; "Pek aziz ve muhterem efendim" diye başlayan bu yazıda, endişe duyduğu konularda gerekli ne varsa yapılacağı ifadelerine yer vermiştir. Çantay, Meclis'te Ersoy ile yaptığı görüşmede, Tanrıöver ile konuyu görüştüğünü ve ikramiye meselesinin çözülebileceğini belirterek, "sizin namınıza söz bile verdim" demiştir.¹⁹ Bu konuşmanın ardından Ersoy yarışma için şiir yazmaya karar vermiştir.

Yarışmaya gönderilen şiirler, Hüseyin Suat (Yalçın) Bey'e göre (1867-1942) isimsiz ve imzasız olarak teslim edilmiştir. Ancak Ersoy'un şiiri, isimsiz olmasına rağmen dikkat çekmiş ve ayırt edilmiştir. Bu duruma ilişkin olarak Hüseyin Suat Bey, Mithat Cemal Kuntay'a (1885-1956) kurallara uygun şekilde imzasız marşlardan üçünü seçtiklerini ve Ersoy'un şiirini tanıdıklarını belirtmiştir.²⁰ Halbuki, Rıza Nur'un gönderdiği 18 Eylül 1920 tarihli genelgede katılımcıların şiirlerini kapalı bir zarfta adı, adres bilgileri ve güftesi²¹ ile göndermeleri gerektiği belirtilmiştir.

Ersoy, *İstiklâl Marşı*'nı Ankara'da ikâmet ettiği ve günümüzde müze olarak kullanılan Taceddin Dergâhı'nda kaleme almıştır. Millî marş konusu, 26 Şubat 1921 tarihinde TBMM'nin gündemine gelmiş; ancak çeşitli itirazların dile getirilmesi nedeniyle konu 1 Mart 1921 tarihli oturumda yeniden ele alınmıştır. Bu oturumda başkanlık görevini Atatürk üstlenmiş; Çantay'ın, Tanrıöver'den *İstiklâl Marşı*'nı Meclis kürsüsünden okumasına ilişkin teklifini oylatmış ve teklif kabul edilmiştir. Bunun üzerine Tanrıöver kürsüye davet edilmiş ve burada, Ersoy'a doğrudan kendisinin başvurduğunu ve ikramiye konusundaki tereddütlerini gidereceğine dair açıklamalarda bulunmuştur. Ardından şiiri Meclis huzurunda okumuştur. Şiirin okunmasının ardından Meclis'te müzakere açılmak istenmişse de Başkan müzakerenin sona erdiğini belirterek yeniden okunmasını ve ayakta dinlenmesini önermiş; bu öneri kabul edilerek marşın resmî olarak kabul edildiği ilan edilmiştir. *İstiklâl Marşı* şiiri, TBMM'de 12 Mart 1921 tarihinde gerçekleştirilen ikinci oturumda bazı milletvekillerinin görüşlerinin alınmasının ardından "ekseriyet-i azîme ile" (çoğunluk oyu) kabul edilmiştir.²² Ersoy, 500 lira

¹⁷ "Türk Şairlerinin Nazar-ı Dikkatine," *Hâkimiyet-i Millîye*, 25 Teşrinievvel 1336.

¹⁸ Eşref Edib Fergan, *Mehmed Âkif Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, haz. Fahrettin Gün (İstanbul: Beyan Yayınları, 2010), 128.

¹⁹ Hasan Basri Çantay, *Âkifname (Mehmed Âkif)* (İstanbul: Mürşid Çantay, 1966), 63.

²⁰ Mithat Cemal Kuntay, *Mehmet Akif Hayatı-Seciyesi-Sanati*, haz. Raşit Çavaş (İstanbul: Oğlak Yayıncılık, 2013), 121.

²¹ Önder, "İstiklâl Marşı Belgeleri," 34-35.

²² TBMM Zabıt Ceridesi, 12.3.1337, 9: 89.

ödüllü fakir kadın ve çocuklara iş öğretmek ve geçimlerini sağlamak üzere kurulmuş olan Darül Mesai'ye²³ başışlamıştır.²⁴

Beste Yarışmaları

Arşiv belgeleri incelendiğinde, *İstiklâl Marşı*'nın bestelenmesi amacıyla biri 13 Mart 1921, diğeri ise 19 Mayıs 1924 tarihinde olmak üzere iki resmî beste yarışması düzenlendiği anlaşılmaktadır. Literatürde, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından 1922 yılında bir yarışma açıldığına ilişkin bilgiler bulunmakla birlikte, bu yarışmaya dair herhangi bir belgeye ulaşılamamıştır. Ayrıca, 12 Şubat 1923 tarihli bir başka yarışmadan da söz edilmektedir; ancak yapılan arşiv taramalarında ilgili belgeye ulaşılamamıştır. İstanbul Maarif Müdürlüğü'ne gönderilen çeşitli belgelerden bir yarışmanın gerçekten düzenlenip düzenlenmediği ya da Ankara'dan gönderilen bestelerin değerlendirilmesini hızlandırmaya yönelik bir talimattan mı ibaret olduğu netlik kazanamamıştır. Bu bağlamda, 13 Mart 1921 tarihinde başlatılan süreçten 1930 yılında Üngör'ün bestesinin kabul edilmesine kadar geçen süre zarfında düzenlenen beste yarışmaları, *İstiklâl Marşı*'nın tarihi gelişimi açısından önemli bir mesele olarak değerlendirilmektedir.

İstiklâl Marşı şiirinin 12 Mart 1921 tarihinde kabul edilmesinden sonra bestelenmesi için ilk resmî adım 13 Mart 1921 tarihinde atılmıştır. Bu kapsamda, TBMM 2. Başkanı Mustafa Adnan Adıvar (1882-1955) tarafından İcra Vekilleri Heyeti Riyâset-i Celilesi'ne bir yazı iletilmiştir. Söz konusu yazıda, 12 Mart 1921 tarihinde gerçekleştirilen TBMM'nin 6. içtimaında, *İstiklâl Marşı*'nın "ekseriyet-i azîme" ile kabul edildiği; onaylanmış suretinin ekte yer aldığı ve bestelenmesiyle ilgili işlemler için gereğinin yapılmasının²⁵ Maarif Vekâleti'ne bildirildiği ifade edilmiştir.

İcra Vekilleri Heyeti Riyâset-i Celilesi'ne gönderilen yazının ardından, 17 Mart 1921'de *Hakimiyet-i Milliye*'de marşın bestelenmesine yönelik yarışma kamuoyuna ilan edilmiştir. İlanda, TBMM'nin kabul ettiği Mehmet Âkif Ersoy'un güftesi için Maarif Vekâleti tarafından bir beste yarışması düzenlendiği belirtilmiştir. Yarışmaya katılacakların notalarını Mayıs ayı sonuna kadar teslim etmeleri gerektiği; kazanan besteye ise 500 lira mükâfat²⁶ verileceği duyurulmuştur.

Maarif Vekâleti tarafından yapılan ilan sonrasında, beste başvuruları 31 Mayıs 1921 tarihine kadar toplanmıştır. Ancak bu süreç, aynı dönemde gerçekleşen I. ve II. İnönü Muharebeleri nedeniyle yeterli kamu ilgisini görmemiştir. Beste yarışmasının sağlıklı şekilde yürütülememesinin bir diğer nedeni, jüri üyesi olabilecek birçok ismin yarışmaya bizzat katılmış olmasıdır. Bu iki temel nedenden ötürü herhangi bir beste seçilememiş ve yarışma sonuçsuz kalmıştır. Bunun üzerine yarışmaya katılan bazı besteciler, kendi eserlerini buldukları bölgelerde tanıtmaya başlamışlardır.²⁷ Beste yarışmasının sonuçlandırılmaması, 1 Kasım 1921 tarihli Meclis oturumlarında²⁸ da gündeme gelmiş; söz konusu sorun 1922 yılı boyunca devam etmiştir.²⁹ Daha sonra, Ankara'da bir müzik heyeti kurulması ve gönderilen bestelerin bu heyet tarafından incelenmesi fikri gündeme gelmiş ve kabul edilmiştir. Ancak Ankara'da böyle bir heyetin mevcut olmaması ve kısa süre

²³ Kadın ve çocuklara meslek öğreten vakıf.

²⁴ "İstiklâl Marşı," *Sebilü'r Reşad*, 21 Mart 1337.

²⁵ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Kararlar Daire Başkanlığı 30.18.1.1/3.23.8-4, 13 Mart 1921. Devlet Arşivleri Başkanlığı, *İstiklâl Marşı* besteleri ile ilgili belgelerin önemli bir kısmının asıllarını, Latin harfli çevirilerini ve sadeleştirilmiş metinlerini şu eserde yayımlamıştır: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, *Mehmet Akif Ersoy ve İstiklâl Marşı* (Ankara: Ayrıntı Basımevi, 2021).

²⁶ "Maarif Vekâletinin Müsabakası," *Hâkimiyet-i Milliye*, 17 Mart 1921.

²⁷ Halil İbrahim Er, *Mehmet Akif ve İstiklâl Marşı*, (Ankara: Elips Kitap, 2016), 132.

²⁸ *TBMM Zabıt Ceridesi*, 1.11.1337, 1: 17-18.

²⁹ Yıldırım ve Öztürkçü, *Besteleriyle İstiklâl Marşının Hikayesi*, 39.

³⁰ Muhiddin Nalbantoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi* (İstanbul: Cem Yayınları, 1963), 145.

oluşturulmasının mümkün görülmemesi nedeniyle beste seçimi bir kez daha ertelenmiştir.³⁰ Bu nedenle *İstiklâl Marşı*, istenilen zaman dilimi içinde bestelenememiştir.

Beste yarışmasının sonuçlanamaması üzerine, yarışmaya katılan bazı besteciler eserlerini buldukları bölgelerde tanıtıma başlamışlardır. Örneğin, Ali Rifat Bey 1 Nisan'da Kadıköy Apollo Tiyatrosu'nda 30 kişilik bir orkestra eşliğinde konser vermiş ve *İstiklâl Marşı*'nı kendi bestesiyle seslendirmiştir. Konserle ilgili olarak döneme ait kaynaklarda şu ifadeler yer almaktadır: "Tiyatro salonunu dolduran beş altı yüz Türklerle beraber localarda bulunan İngiliz, Fransız ve İtalyan zabitanı da millî marşımızı kaimen istimâ iderek (ayakta bir arada durarak) alkış tufanına iştirak etmişlerdir."³¹ Yarışmaya gönderilen besteler farklı bölgelerde çeşitli şekillerde seslendirilmiştir. Bazı yerlerde sadece sözler kısmen okunmuşken, bazı bölgelerde ise şiirin tamamı besteye birlikte icra edilmiştir. Ahmet Yekta Madran'ın (1885-1950) bestesi Edirne ve çevresinde, Mehmet Zati Arca'nın (1864-1943) bestesi İstanbul'da, İsmail Zühtü'nün (1877-1924) bestesi İzmir ve Eskişehir bölgelerinde, Osman Zeki Üngör'ün bestesi Ankara ve çevresinde halka sunulmuştur.³² Atatürk'ün *İstiklâl Marşı*'nın kaç kıtasının okunması gerektiği konusundaki düşünceleri İsmail Habib Sevük'ten (1892-1954) aktarılmıştır. Atatürk, marşın uzun olmaması gerektiğini ve icra edildiğinde herkesin uzun süre ayakta tutulmasının doğru olmayacağını ifade etmiştir. Ayrıca, marşın bağımsızlık mücadelesini anlatması bakımından büyük bir anlam taşıdığını vurgulamıştır. Atatürk'ün en çok beğendiği bölümler ise "Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet, Hakkıdır, Hakka tapan Milletimin İstiklâl" mısralarıdır. Bu veciz ifadelerin millet tarafından daima hatırlanmasını istemiştir.³³ Daha sonra marşın ilk iki kıtasının bestelenmesine karar verilmiştir.

Önder'e göre, *İstiklâl Marşı* bestesi meselesinin öneminin farkında olan Maarif Vekili Hamdullah Suphi Tanrıöver, Maarif Vekâleti kadrosunun sınırlı olduğunu ve bu işin takibini yapacak zamanın ve uzmanların olmadığını farkındadır. Bu nedenle, beste yarışmasının Maarif Vekâleti yerine Hilâl-i Ahmer Cemiyeti aracılığıyla düzenlenmesine karar verilmiş; yarışma bu cemiyet vasıtasıyla ilan edilmiş ve beş yüz liralık ödülün yine aynı yolla ödeneceği belirtilmiştir.³⁴ Daha sonra Maarif Vekâleti, çoğu bilinen besteci ve müzik öğretmeni tarafından yapılmış 55 *İstiklâl Marşı* bestesini İstanbul'a göndermiştir.³⁵ Özcan'da bu süreci bir yarışma olarak değerlendirmektedir.³⁶ Arşiv taramalarında, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından doğrudan bir yarışma açıldığına dair belgeye ulaşılamamış olmakla birlikte, Cemiyet'te muhafaza edilen bazı belgeler böyle bir yarışmanın düzenlenmiş olabileceğine dair kanaat oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne³⁷ hitaben yazılmış olan belge şu şekildedir:

Büyük Millet Meclisince kabul olunup elyevm Hilal-i Ahmer'de mahfuz bulunan (İstiklâl Marşı) besteleriyle buna müteallik evrakın evvelce teşkil edilmiş olan heyete tetkik ettirilmek üzere İstanbul Maarif Müdürü Safvet Beye tevdi Maarif Vekaleti Celilesinden alınan 12 Şubat 39 tarih ve 1724/231 numaralı tahriratta işar kılınmış olmakla icabının icra ve neticeden malumat ita buyurulması rica olunur. Fi 21 Şubat 1339 (1923).

Maarif Vekili Vehbi Bolak (1881-1958), seçilecek bestenin Paris Müzik Akademisi'ne gönderilmesi amacıyla 9 Haziran 1922 tarihinde Telif ve Tercüme Kurulu'na bir yazı ilettiği. Söz konusu yazıda, Ankara'ya gönderil-

³¹ "İstanbul'da İstiklâl Marşı," *Hâkimiyet-i Millîye*, 28 Nisan 1921.

³² Önder, "İstiklâl Marşı Belgeleri," 36.

³³ Nalbantoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, 146.

³⁴ Burada yer alan bilgilerden, marşa yönelik yarışma düzenleme görevinin veya gönderilen eserlerin değerlendirilmesinin devletin farklı kurumlarına tevdi edildiği anlaşılmaktadır.

³⁵ Önder, "İstiklâl Marşı Belgeleri," 36.

³⁶ Nuri Özcan, "İstiklâl Marşı-Mûsiki," *TDV İslâm Ansiklopedisi* 23 (İstanbul: TDV, 2001), 357.

³⁷ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Hariciye Nezareti, İstanbul Murahhaslığı, HR. İM/66.96, 2. 5 Şubat 1923

mesine karar verilen *İstiklâl Marşı* besteleri arasından Paris'e gönderilmek üzere hangisinin uygun olacağına karar verilmesi talep edilmiştir.³⁸ Ancak bestelerin Paris'te değerlendirilmesi fikri, milletvekilleri arasında genel olarak olumlu karşılanmamıştır. Dönemin önemli isimlerinden biri olan Doğu Cephesi Komutanı Kazım Karabekir Paşa (1882-1948) da bu duruma itiraz etmiştir. Karabekir, bizzat bir marş bestelediğini ve kendi bestesinin seçilmesi için İcra Vekilleri Heyeti Reisi Rauf Orbay'a (1881-1964) telkinlerde bulunduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, bestelerin Paris'e gönderilmesine ise kesin bir dille karşı çıkmıştır.³⁹ Ona göre, Fransız musikişinaslar kendi beğeni ölçütlerine göre hareket edecek ve millî duygulara hitap etmeyen bir tercih yapacaklardır. Karabekir, bağımsızlığı uğruna savaşıyan bir milletin millî marşını yabancı bir ülkeye seçtirmesinin üzüntü verici olduğunu dile getirmiştir.⁴⁰ Bununla da kalmamış, Mehmet Âkif Ersoy'un şiiri yerine kendi yazdığı şiirin⁴¹ kabul edilmesini de talep etmiştir.

Millî Mücadele'nin büyük fedakârlıklarla kazanılmasının ardından İstanbul ile yeniden bağlantı kurulmuş ve *İstiklâl Marşı* bestelerinin, İstanbul'da oluşturulacak bir komisyon tarafından değerlendirilmesi planlanmıştır.⁴² Bu doğrultuda, Maarif Vekâleti 12 Şubat 1923 tarihli bir yazı ile 55 adet marş bestesini İstanbul Maarif Müdürlüğü'ne göndermiştir. Yarışmaya katılan bestelerin tüm notaları, "bir çuval içinde"⁴³ olmak üzere daha sonra İstanbul'da Kızılay Cemiyeti'ne teslim edilmiştir. Söz konusu bestelerin, Musiki Heyeti Başkanı Ziya Paşa (1849-1929) başkanlığında oluşturulacak özel bir heyet tarafından incelenmesi ve uygun görülen bestenin *İstiklâl Marşı* olarak belirlenmesi talep edilmiştir. Tezkerenin (izin yazısı) İstanbul Maarif Müdürlüğü'ne ulaşmasının ardından, besteler yine resmî bir yazıyla⁴⁴ encümene iletilmiş ve komisyon derhâl oluşturulmuştur.

Literatürde, 12 Şubat 1923 tarihinde gerçekten bir yarışma mı açıldığı, yoksa sadece bir komisyon oluşturularak mevcut besteler arasından seçim yapılması yönünde bir talimat mı gönderildiği konusu tartışmalıdır. Nalbantoğlu⁴⁵, Bardakçı⁴⁶, Paçacı⁴⁷ ve Özlü⁴⁸ bu tarihte bir yarışma açıldığını belirtirken; Önder⁴⁹, Özcan⁵⁰ ve Uslu⁵¹ ise Maarif Vekâleti'nin İstanbul Maarif Müdürlüğü'ne bir komisyon kurarak gönderilen besteler arasından seçim yapılmasını istediğini ifade etmektedir. 19 Temmuz 1923 tarihli ve Ali Rifat Bey'in bestesinin birinci derecede tercih edildiğini belirten belgenin giriş kısmında şu ifadeye yer verilmektedir: "12 Şubat 1339 tarih ve 1722/30 numaralı tezkere-i âliye-i vekaletpenahileri (makamın resmî yazısı) cevabıdır."⁵² Ancak yapılan arşiv taramalarında 12 Şubat 1339 (1923) tarihli bu belgeye ulaşılamamıştır. Dolayısıyla, bu tarihte bir yarışma açılıp açılmadığı kesin olarak tespit edilememiştir. Bununla birlikte, 12 Şubat 1923 tarihli başka

38 *Millî Mücadele ve Ankara Yıllarında Mehmet Akif 1920-1925*, haz. Necmettin Turinay ve Selçuk Karakılıç (Ankara: TBMM Basımevi, 2022), 381.

39 Önder, "İstiklâl Marşı Belgeleri," 36.

40 Kazım Karabekir, *İstiklal Harbimiz* (İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1960), 1126.

41 Nalbantoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, 146.

42 Önder, "İstiklâl Marşı Belgeleri," 36.

43 Özçelik, *İstiklâl Marşı Tarihçesi, Anlamı ve Yorumu*, 94.

44 Önder, "İstiklâl Marşı Belgeleri," 36.

45 Nalbantoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, 148.

46 Murat Bardakçı, "İstiklal Marşı Adam Kayırma Geleneği ile mi Yaratıldı? Yasal Güfteye Torpilli Beste," *Hürriyet Pazar Eki*, 3 Ekim 1993, 7.

47 Gönül Paçacı, "Cumhuriyet'in Sesli Serüveni," *Cumhuriyet'in Sesleri* içinde, ed. Gönül Paçacı (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1999), 14.

48 Hüsnü Özlü, "İstiklal Marşı'nın Yazılışı ve Kabulü," *Atatürk Ansiklopedisi* (Atatürk Araştırma Merkezi, 2021), 6. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/697/>

49 Önder, "İstiklâl Marşı Belgeleri," 36.

50 Özcan, "İstiklâl Marşı-Mûsiki," 57.

51 Mustafa Uslu, *Millî Sesi İstiklâl Marşı* (İstanbul: Erkam Yayın, 2021), 80.

52 *Millî Mücadele ve Ankara Yıllarında Mehmet Akif 1920-1925*, 409.

bir belge, söz konusu tarihte bir yarışmadan ziyade, mevcut besteler arasından birinin seçilmesine yönelik bir talimat verildiğine işaret etmektedir:

3 Şubat 339 (1923) tarih ve 566/9 numaralı tahrirat cevabıdır: Hilal-i Ahmer'de mahfuz olunduğu beyan buyurulan (*İstiklâl Marşı*) besteleriyle buna müteallik evrakın evvelce teşkil edilmiş olan heyete tetkik ettirilmek üzere İstanbul Maarif Müdürü Safvet Beye tevdiî muvafık görülmüş ve keyfiyet kendisine de yazılmıştır. Bi'l-vesile teyid-i ihtiramat olunur efendim.⁵³

Belgede yer alan “evvelce teşkil edilmiş olan heyete tetkik ettirilmek üzere” ifadesi, gönderilen besteler arasından seçim yapılmasına yönelik bir talimatın verildiği düşüncesini güçlendirmektedir. Ancak bu konuda kesin bir yargıya varılabilmesi için, 12 Şubat 1923 tarihli ve 1722/30 numaralı belgeye doğrudan ulaşılmaması gerekmektedir.

19 Temmuz 1923 tarihine kadar komisyonun hangi çalışmaları yürüttüğü net olarak bilinmemekle birlikte, seçim sürecinin hızlandırılmasına yönelik farklı tarihlerde çeşitli talimatların gönderildiği anlaşılmaktadır. Maarif Vekâleti'ne 22 Mart 1923 tarihinde verilen cevabi belgede, resmî marşın bestesinin henüz kesinlik kazanmadığı, İstanbul'da daha önce oluşturulan heyetin görevini tamamlaması ve süreci sonuçlandırması gerektiği belirtilmiştir. Aynı belgede, heyetin alacağı kararın kısa süre içerisinde bildirileceği de ifade edilmiştir.⁵⁴ Ayrıca İstanbul Maarif Müdürlüğü'ne gönderilen başka bir yazıda, yabancı elçiliklerin *İstiklâl Marşı*'ni talep ettiği, resmî günler ve çeşitli törenlerde marş ihtiyacının ortaya çıktığı vurgulanmış⁵⁵ seçimin heyet tarafından bir an önce tamamlanması rica edilmiştir.

İstanbul Maarif Müdürlüğü'ne 17 Nisan 1923 tarihinde başka bir yazı daha gönderilmiştir. Yazıda, heyetin incelemelerini tamamlayıp tamamlamadığı sorulmuş; eğer tamamlanmadıysa, sürecin bir an önce sonuçlandırılarak bilgi verilmesi istenmiştir.⁵⁶ İstanbul Maarif Müdürü Safvet Bey ise 21 Nisan 1923 tarihinde Maarif Vekâleti'ne gönderdiği telgrafta “*İstiklâl Marşı*'ni tensib buyurulan komisyon tetkik etmektedir. Bir iki içtima akdinden sonra neticesi arz edilecektir”⁵⁷ ifadelerine yer verilmiştir.

Ziya Paşa başkanlığında kurulan komisyon, 12 Temmuz 1923 tarihinde çalışmalarını tamamlamış ve sonuç raporunu Maarif Müdürlüğü'ne sunmuştur. Müdürlük, raporun sonucunu 19 Temmuz 1923 tarihli bir yazı ile Maarif Vekâleti'ne iletmıştır. Yazıda, Burdur Milletvekili Mehmet Âkif Ersoy'un yazdığı şiirin 55 bestesinin Musiki Heyeti Başkanı Ziya Paşa başkanlığında oluşturulan heyetin incelediği ifade edilmiştir. İnceleme sonucunda Ali Rifat Çağatay'ın bestesinin bir marş bestesinde olması gereken bütün özellikleri taşıdığı ve bu nedenle birinci derecede kabul edildiği belirtilmiştir.⁵⁸ Rauf Yekta (1871-1935), Zati Arca, Kazım Uz (1873-1943), Suphi Ezgi'ye (1869-1962) ait bestelerin ikinci derecede seçildiği, diğer bestelerin seçilmeye değer olmadığı⁵⁹ 12 Temmuz 1923 tarihli raporda yazılmıştır.

Uludağ'a göre, besteler arasından dört tanesi ayrılmış ve Maarif Vekâleti'ne sunulmuştur. Bu eserlerin ilki Ali Rifat Çağatay'a, dördüncüsü ise Osman Zeki Üngör'e aittir. Çağatay'ın bestesi, Maarif Vekâletince kabul

53 Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Hariciye Nezareti, İstanbul Murahhaslığı, HR. İM/66.96.1, 5 Şubat 1923.

54 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Millî Eğitim Bakanlığı, Genel 180.9.0.0/6.35.1-20, 22 Mart 1923.

55 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Millî Eğitim Bakanlığı, Genel 180.9.0.0/6.35.1-21, 22 Mart 1923.

56 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Millî Eğitim Bakanlığı, Genel 180.9.0.0/6.35.1-19, 22 Mart 1923.

57 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Millî Eğitim Bakanlığı, Genel 180.9.0.0/6.35.1-18, 21 Nisan 1923.

58 Ek kısmında Resim 1. ve Resim 2'de Çağatay'ın bestesi sunulmuştur. Mehmet Çetin, *İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy* (Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2003), 71-72. Bestenin çok sesli olmaması, makamsal özellik taşıması, bestecisinin Türk musikîşinası olması gibi eleştiriler için bkz. Nalbantoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, 151.

59 Önder, “İstiklâl Marşı Belgeleri,” 36., Yıldırım ve Öztürkçü, *Besteleriyle İstiklâl Marşının Hikayesi*, 40.

edilmiş ve yaklaşık sekiz ay boyunca millî marş olarak icra edilmiştir. Bu beste Uludağ'a göre tam anlamı ile başarılı değilse bile en azından prozodi açısından Üngör'ün bestesine⁶⁰ göre daha niteliklidir.

Marşın bestesi belirlenmiş olsa da İzmir'de müzik öğretmeni olan İsmail Zühtü ile M. Zati Arca, Çağatay'ın Batı müziğini bilmediğini ve bir Türk müziği sanatçısının marş bestelemesinin uygun olmadığı görüşünü savunmuşlardır. Özellikle Arca, İzmir'de Atatürk'ü, Latife Hanım'ın (1898-1975) Göztepe'deki köşkünde 27 Temmuz 1923 tarihinde ziyaret ederek, Çağatay'ın bestesinin armoni kurallarına uygun olmadığını ifade etmiş, İstanbul'da alınan kararın uygulanmamasını ve yarışmaya gelen marşların Viyana Konservatuvarı'na gönderilmesini, seçimin orada yapılmasını talep etmiştir. Atatürk, konuyla ilgileneneğini belirtmiş ve Ankara'ya döndükten sonra bestelerinin yeniden incelenmesi amacıyla bir komisyon kurdurmuştur. İsmail Zühtü'nün bizzat kendisine verdiği marş⁶¹ da Muhafız Birliği Komutanlığı'na gönderilmiştir. Bu gelişmelerle birlikte, Ali Rıfat Çağatay'ın bestesi için yapılan tercih de kabul görmüştür.

Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak (1876-1950), 9 Ağustos 1923 tarihinde İcra Vekilleri Heyeti Başkanlığı'na bir yazı göndermiştir. Yazıda, Musiki Heyeti'nin elliden fazla marş arasından kabul ettiği Çağatay'ın bestesi hakkında Zati Arca'nın görüşlerinin ekte sunulduğu, marşın; millî ruhu dosta ve düşmana en güzel şekilde dile getirecek nitelikte olması, her türlü eksik ve kusurdan uzak olması gerektiği⁶² vurgulanarak durumun gereği bilgilerine sunulmuştur.

Bu belge, Zati Arca'nın uyarılarının dikkate alındığını ve Ali Rıfat Çağatay'ın bestesinin kabul görmediğini ortaya koyan önemli bir belgedir. Atatürk, Çağatay'ın bestesi hakkında doğrudan bir değerlendirme yapmamış olsa da uygulamak istediği müzik politikaları ve Batı müziğine ilişkin görüşleri, Osman Zeki Üngör'ün bestesinin tercih edilme gerekçesini anlamaya yardımcı olmaktadır. Atatürk, 21-24 Mart 1930 tarihlerinde Alman yazar Emil Ludwig'e verdiği demecin müzikle ilgili bölümünde, Batı müziğinin bugünkü hâline ne kadar zamanda geldiğini sormuştur. Dört yüz sene cevabını alan Atatürk, bu kadar beklemeye vaktin olmadığını⁶³ ve bu nedenle Batı müziğinin alındığını ifade etmiştir.

9 Mart 1924 Pazar günü, Atatürk ve Latife Hanım'ın da katıldığı Rumeli Göçmenleri için düzenlenen konserde Osman Zeki Üngör, kendi *İstiklâl Marşı* bestesini icra etmiştir. Programın ilk bölümünde çalınan eser, Üngör'ün "Cumhuriyet Marşı olarak tanzim edilmiş" marşıdır.⁶⁴ Atatürk ve Latife Hanım, marşı büyük bir beğeni ile dinlemişlerdir. Marş icra edilirken Atatürk ve davetliler "derin bir huşu içinde kıpırdamadan" dinlemiş; marş tamamlandıktan sonra Üngör, Atatürk'e yaklaşıp "Paşam, marşımız budur" demiştir. Atatürk ise "Allah razı olsun Zeki Bey... çok beğendim, aferin"⁶⁵ ifadeleriyle karşılık vermiştir.

Antep'e göre Üngör'ün 27 Nisan 1924'te göreve başlamasından yirmi iki gün sonra açılan 19 Mayıs 1924 tarihli beste yarışması ile 9 Mart 1924 tarihinde Atatürk'ün onun bestesini dinlemesinden sonra geçen bir aylık süreç arasında kesinlikle bir ilgi vardır.⁶⁶ 19 Temmuz 1923 tarihinden sekiz ay sonra Çağatay'ın kardeşi Samih Rifat Bey Vekâlet'ten ayrılmış ve yerine Mustafa Necati Bey (1894-1929) geçmiştir. Bu sırada Üngör, İstanbul'dan gelip Ankara'ya yerleşmiştir. Uludağ, dönem milletvekillerinin de naklettikleri bir rivayete göre

⁶⁰ Osman Şevki Uludağ, "İstiklâl Marşı Hakkında," Musiki Mecmuası, 74, (1954), 42.

⁶¹ Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Başbakanlığa 30 Mart 1924 tarihli yazısında İsmail Zühtü Bey'in bestesinin seçmelerde dikkate alınmasını rica etmiştir. *Millî Mücadele ve Ankara Yıllarında Mehmet Akif 1920-1925*, 441.

⁶² Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Millî Eğitim Bakanlığı, Genel 180.9.0.0/6.35.1-8, 9 Ağustos 1923.

⁶³ Gültekin Oransay, *Atatürk ile Küğ Belgeler ve Veriler* (İzmir: Küğ Yayını, 1985), 32.

⁶⁴ Önder, "İstiklâl Marşı Belgeleri," 38. "Fevkalade Konser," *Hâkimiyet-i Millîye*, 6 Mart 1924. "Bu şiirin marş olarak bestelendiğini haber alan Mustafa Kemal, Osman Zeki Bey'i Ankara'ya çağırarak İstiklâl Marşı'nı onun yönettiği orkestradan dinledikten sonra Zeki Bey'i Ankara'da Cumhurbaşkanlığı Orkestra şefliğine atadı." Pars Tuğlacı, *Mehterhane'den Bando'ya* (İstanbul: Cem Yayınevi, 1986), 222.

⁶⁵ Nalbantoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, 156.

⁶⁶ Ersin Antep, "Osman Zeki Üngör ve Musiki İnkılabı" (Yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2009), 68.

Üngör'ün kendi bestesi için Latife Hanım'ın aracılığını rica etmiş, o da Mustafa Necati aracılığı ile "iltimas" göstermiştir.⁶⁷ Böylece, Çağatay'ın marşı engellenmiş ve Üngör'ün bestesi tercih edilmiştir.

19 Mayıs 1924 tarihinde, bizzat Atatürk ve İsmet İnönü'nün imzalarının bulunduğu yeni bir yarışma için karar alınmıştır. Belgede, sürecin istenildiği şekilde ilerlemediği özellikle vurgulanmaktadır. Devletin kabul edeceği resmi marşın Türk bestekarlar tarafından yapılması "şiddetle" arzu edilmiş; ancak bestecilerimiz arasından etkili ve genel kabul görececek bir eser ortaya koymanın mümkün olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu nedenle, 6 Nisan 1924 tarih ve 4905 sayılı tezkereyle yapılan teklif, İcra Vekilleri Heyeti'nin 19 Mayıs 1924 tarihindeki toplantısında gündeme getirilmiş⁶⁸ ve Vekâletin görüşü uygun bulunmuştur.

Ancak, bu tarihten önce Üngör'ün bestesinin tercih edildiğini gösteren önemli bir belge bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Başvekalet Özel Kalem Müdürlüğü'nden 14 Mayıs 1924 tarihli bir kararnamede, gerekçe belirtilmeden Osman Zeki Üngör'e Maarif tertibinden 500 lira verilmesi kararlaştırılmıştır.⁶⁹ Her ne kadar gerekçe açıkça ifade edilmemiş olsa da beste yarışmasını kazanana 500 lira ödül verileceği⁷⁰ 17 Mart 1921 tarihli ilk ilanda ifade edilmişti.

Çağatay'ın bestesi, resmî marş olarak 1930 yılına kadar icra edilmiştir. 1930 yılı içerisinde Maarif Vekâleti, Üngör'ün bestesinin resmî olarak kabul edildiğini gösteren bir genelgeyi bütün resmî kurumlara göndermiştir.⁷¹ Ancak arşiv taramalarında bu genelgeye ulaşılamamıştır.

Antep'e göre, Çağatay'ın bestesinin tercih edilmemesinin nedeni, müzikal özelliklerinin ulusal duyguları harekete geçirebilecek nitelikte olmamasıyla ilgilidir.⁷² Osman Zeki Üngör ise bestesini "Viyana Konservatuvarı'na gönderdiğini ve oradan olumlu cevap aldığını söyleyerek eserinin Batı müzik kurallarına uygun olduğunu ifade eder." Özçelik'e⁷³ göre de Üngör'ün bestesinin kabul görmesinde hayli etkili olan durum budur.

Beste Sayıları

Literatürde *İstiklâl Marşı* besteleriyle ilgili önemli sorulardan biri de yarışmalara kaç bestenin katıldığıdır. Katılan beste sayısı yirmi iki⁷⁴ yirmi dört⁷⁵ otuz dört⁷⁶ elli beş⁷⁷ ve hatta yüz kadar⁷⁸ olarak ifade edilmektedir. Bu rakamların farklı zikredilmesindeki temel neden, 17 Mart 1921'de ilan edilen yarışmadan sonra katılımın sürekli devam etmesi ve farklı tarihlerde yeni yarışmalar açılmasıdır. 17 Mart 1921 tarihli *Hakimiyet-i Milliye* ilanında "notanın nihayet Mayıs gagesine kadar gönderilmesi" ifadesi ve yarışmanın açıldığı dönemde

⁶⁷ Uludağ, "İstiklâl Marşı Hakkında," 42. Ek kısmında Resim 3'te Üngör'ün bestesi sunulmuştur. Çetin, *İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy*, 74. Bestenin Carmen Silva isimli bir eserden alındığı, prozodi hataları, Sultan Vahdeddin için yapıldığı gibi eleştirilerle birlikte Üngör'ün eleştirilere cevapları için bkz. Nalbantoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, 156-157.

⁶⁸ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Kararlar Daire Başkanlığı 30.18.1.1/9.26.12-4, 19 Mayıs 1924.

⁶⁹ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Kararlar Daire Başkanlığı 30.18.1.1/9.25.17, 14 Mayıs 1924.

⁷⁰ *Hâkimiyet-i Millîye*, 17 Mart 1921.

⁷¹ Nuri Özcan, "Mehmed Âkif Ersoy'un Bestelenmiş Eserleri Mehmet Âkif Ersoy Özel Sayısı", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim* 73, (2006): 155.

⁷² Antep, "Osman Zeki Üngör ve Musiki İnkılâbı," 68.

⁷³ Özçelik, *İstiklâl Marşı Tarihçesi, Anlamı ve Yorumu*, 96.

⁷⁴ Uludağ, "İstiklâl Marşı Hakkında," 42.

⁷⁵ Ethem Ruhi Üngör, *Türk Marşları* (Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1966), 71. Er, *Mehmet Akif ve İstiklâl Marşı*, 131. Nurullah Çetin, *İstiklâl Marşımızı Anlamak* (Ankara: Öncü Kitap, 2013), 22. Beşir Ayvazoğlu, *İstiklâl Marşı Tarihi ve Manası* (İstanbul: Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı, 1986), 50.

⁷⁶ Özçelik, *İstiklâl Marşı Tarihçesi, Anlamı ve Yorumu*, 90.

⁷⁷ Önder, "İstiklâl Marşı Belgeleri," 36. Yıldırım ve Öztürkçü, *Besteleriyle İstiklâl Marşının Hikayesi*, 40.

⁷⁸ Velid Ebüzziya, "İstiklâl Marşımız," *Tevhid-i Efkâr*, 1 Haziran 1922, 3.

⁷⁹ Rıza Nur, *Hayat ve Hatıratım*, (İstanbul: Altındağ Yayınevi, 1968), 3: 634-635.

Maarif Vekili olan Rıza Nur'un otuz civarında güfte ile birkaç bestenin geldiğine dair ifadeleri⁷⁹ bu durumu desteklemektedir.

Özlü'ye göre, 17 Mart 1921'de ilan edilen yarışmaya ilk etapta 24 eser kabul edilmiş ancak bunlardan bir seçim yapılamamıştır. 12 Şubat 1923 tarihinde ise bir yarışma daha açılmış ve bu yarışmaya 55 eser katılmıştır.⁸⁰ Önder ise, bu 55 bestenin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nce açılan yarışmaya gönderildiğini belirtmektedir.⁸¹ 1922 yılının Mayıs ayı⁸² 55 bestenin ulaştığı tarih olarak kaydedilmiştir.

Yapılan arşiv taramalarında elde edilen iki belgede, yarışmaya katılan eser sayısının toplamda 85 olduğu açıkça görülmektedir. 22 Kanunusani 339 (22 Ocak 1923) tarihli İstanbul'da Hariciye Vekâleti Murahhası (Dışişleri Bakanlığı Delegatesi) Adnan Beyefendi'ye gönderilen belgenin⁸³ Latin harflerine çevirisi şöyledir:

Bestekârlar tarafından tanzim edilmiş olan seksen beş adet (*İstiklâl Marşı*) bestesinin fi 23 Temmuz 338 (1922) tarih ve 3810 numaralı tahriratla Hariciye Vekâleti Celilesi'ne tevdi edildiği ve bu bestelerin arasından beşinin İstanbul'da bir heyet tarafından intihabı için tetkikat icra ettirilmesi hususunun İstanbul'da mümessil Hamit Bey'e işarının yazılmış olduğu anlaşılmıştır. Aradan hayli vakit geçmiş olduğu halde İstanbul'da bu tetkik ve intihap keyfiyeti intaç olunamamıştır. Hamit Beyin mümessilliği zamanına ait olup idare-i aliyyelerine devredilmesi lazım gelen evrak meyanında notaların kimlere devredildiğine dair kuyudun bulunacağı derkârdır. Lütfen kuyut tetkik ettirilerek notalar kimler nezdinde ise bir an evvel intacının emir buyurulmasını ve müntehap bestelerin acilen irsali esbabının istikmal ve teminini maal-ihiram rica eylerim efendim. Fi 22 Kanunusani 339

Bu yazıya cevap olarak Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin 3 Şubat 339 (1923) tarihinde Maarif Vekâleti'ne gönderdiği belgenin⁸⁴ Latin harflerine çevrilmiş metni şöyledir:

Fi 22 Kanunusani 339 tarih ve 1166 umumi ve 118 hususi numaralı tahrirat vekâletpenahileri cevabıdır. Hamit Beyefendi'ye İstanbul'da iken kendisine gönderilmiş olan seksen beş adet *İstiklâl Marşı* besteleri arasından beşinin intihabı için bazı teşebbüsatta bulunmuş idi. Ancak Lozan Konferansına azimeti hasebiyle mesele muallakta kalmış ve besteler Hilâl-i Ahmer'de hıfzedilmekte bulunmuştur. Hamit Beyefendinin ne zaman İstanbul'a avdet edeceği malum olmadığından Vekâleti Celilelerince bu işe İstanbul'da iştilgal edebilecek bir zat-ı irae buyrulduğu taktirde notaların kendisine teslim edilebileceği arz olunur.

1923 tarihi itibarıyla *İstiklâl Marşı* beste yarışmalarına toplamda 85 bestenin katıldığı bu iki belgeden anlaşılmaktadır. Ali Rifat Çağatay'ın bestesinin "birinci tercih" olarak kabul edildiği ifade edilen belgede 55 besteden bahsedilmektedir. Sonuç itibarı ile her iki belge de resmî belgedir. *İstiklâl Marşı* ve tarihine yapılacak en önemli katkı, mevcut ise bu bestelerin notalarının bulunup yayımlanması ve beste sayısını kesin bir sonuca ulaştırmak olacaktır. Arşiv belgeleri ve diğer kaynaklar incelendiğinde, beste sayıları yirmi iki, yirmi dört, elli beş, seksen beş gibi farklılıklar gösterse de literatürde notasıyla yayımlanan marş sayısı oldukça azdır. Nalbantoğlu sekiz⁸⁵, Çetin⁸⁶, Yıldırım ve Öztürkçü dokuz⁸⁷, bestenin notasını yayımlamışlardır.

⁸⁰ Özlü, "İstiklal Marşı'nın Yazılışı ve Kabulü," 6.

⁸¹ Önder, "İstiklâl Marşı Belgeleri," 36.

⁸² Mustafa Özçelik, *Mehmet Âkif Ersoy ve İstiklâl Marşı* (İstanbul: Bayrak Matbaası, 2003), 57-57. Önder, "İstiklâl Marşı Belgeleri," 36. Hikmet Toker, "Ali Rifat Çağatay Evrakında Yer Alan İstiklal Marşı ile Alakalı Belgelerden Hareketle İlk Resmî İstiklal Marşı Bestemiz," *Musikinin Asrî Prensi Ali Rifat Çağatay* içinde, ed. Tayfun İde, haz. Nilgün Doğrusöz ve Ali Ergür (Ankara: Gece Kitaplığı, 2017), 141.

⁸³ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Hariciye Nezareti, İstanbul Murahhaslığı, HR. İM/66.29.2, 22 Kanunusani 339 (22 Ocak 1923).

⁸⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Hariciye Nezareti, İstanbul Murahhaslığı, HR. İM/66.29.1, 3 Şubat 339 (3 Şubat 1923).

⁸⁵ Nalbantoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, 9-28.

⁸⁶ Çetin, *İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy*, 58-77.

Yarışmaya katılan bestecilerin önemli bir kısmı bilinmektedir. Nalbantoğlu, yirmi iki bestecinin adını kaydetmiştir: Ahmed Yekta Madran, Ali Rifat Çağatay, İsmail Zühtü, Rauf Yekta, M. Zati Arca, Mehmed Baha (1877-1953), Saadettin Kaynak (1895-1961), Kâzım Uz, Neyzen Asım Bey (1851-1929), Osman Zeki Üngör, Hasan Basri Çantay, Mustafa Sunar (1881-1959), Bedri (Zabaç) Bey.⁸⁸ Nalbantoğlu'nun saydığı bu isimlerin yanı sıra Ayvazoğlu şu isimleri de zikretmiştir: Hüseyin Saadettin Arel (1880-1955), Ahmet Cemalettin Çinkılıç, İsmail Hakkı Bey (1865-1927), Ahmet Muhtar Ataman (1896-1962), Lemi Atlı (1869-1945), İsmail Fenni Ertuğrul (1855-1946), Bimen Şen (1873-1943), İzzettin Hümayi Elçioğlu (1875-1950), Leyla Saz (1850-1936), Muhlis Sabahattin (1889-1947), Musa Süreyya Bey (1884-1932), Kâzım Karabekir, O. Şevki Uludağ (1889-1964), Santuri Edhem Efendi (1855-1926), Sedat Öztoprak (1890-1947), Mustafa Nezihi Albayrak (1871-1964), Suphi Ezgi.⁸⁹ Çağbayır ise yarışmaya katılan 34 kişiden bahsetmektedir.⁹⁰ Yarışmalara katılan eserlerin notalarının bulunması halinde bestecilerin kimlikleri ve sayıları da kesinlik kazanacaktır.

Sonuç

Mehmet Âkif Ersoy'un *İstiklâl Marşı* şiiri, 12 Mart 1921'de TBMM'de resmen kabul edildikten sonra bestesi için yarışmalar düzenlenmiştir. Arşiv belgeleri ışığında resmi olarak biri 17 Mart 1921 diğeri 19 Mayıs 1924 tarihinde olmak üzere iki yarışma açıldığı anlaşılmıştır. Literatürde Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından 1922 tarihinde bir yarışma daha açıldığı ifade edilmekle birlikte böyle bir yarışmanın açıldığına dair arşiv belgesine ulaşılamamıştır. Ancak aynı cemiyete gönderilen çeşitli belgelerden bu kurum tarafından bir yarışma düzenlendiği kanaati oluşmaktadır fakat kesin sonuca ulaşabilmek için yarışma açıldığına dair belgenin ortaya çıkarılması gerekmektedir. Yine *İstiklâl Marşı* literatüründe 12 Şubat 1923 tarihli bir yarışmadan daha bahsedilmektedir ancak bu tarihte bir yarışma açıldığına dair arşiv belgelerine de ulaşılamamıştır. Mevcut belgeler, söz konusu tarihte Maarif Vekâleti'nin İstanbul Maarif Müdürlüğü'ne bir komisyon oluşturma ya da mevcut bir komisyonun marş bestesini seçmesi için talimat verdiğini göstermektedir. Kesin bir hükme varmak için yarışma olduğu ifade edilen 12 Şubat 1923 tarihli ve 1722/30 numaralı belgeye ulaşılması gerekmektedir.

Yarışmalara gönderilen beste sayıları konusunda ise farklı rakamlar (22, 24, 34, 55, 100 kadar) zikredilmekle beraber, 22 Kanunusani 339 (22 Ocak 1923) ve 3 Şubat 339 (1923) tarihli iki belgeye dayanarak toplam katılımın 85 olduğu tespit edilmiştir. Farklı sayıların telaffuz edilmesinin temel sebebi, farklı tarihlerde açılan yarışmalar, yarışmaların farklı kurumlarca açılması ile ilgilidir.

Sonuç olarak, 12 Şubat 1923 tarihli 1722/30 numaralı belgeye ve 1922 yılında Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından düzenlenen yarışma ile ilgili belgeye ulaşılması bu tarihlerde bir yarışma açılıp açılmadığını kesin hâle getirecektir. Yarışmaya katılan bestelerin notalarının bulunarak yayımlanması; yarışmalara kaç eser katıldığını, kimlerin katıldığını, katılım sayısını vb. konuları kesin sonuçlara ulaştıracaktır. İlgili belgelerin bulunması ve yayımlanması *İstiklâl Marşı*'na, tarihine, müzik literatürüne, kültür tarihine önemli bir katkı sağlayacaktır.

Hakem Değerlendirmesi

Çıkar Çatışması

Finansal Destek

Dış bağımsız.

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

⁸⁷ Yıldırım ve Öztürkçü, *Besteleriyle İstiklâl Marşının Hikayesi*, 49-92.

⁸⁸ Nalbantoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, 148.

⁸⁹ Ayvazoğlu, *İstiklâl Marşı Tarihi ve Manası*, 50-51.

⁹⁰ Yaşar Çağbayır, *İstiklâl Marşı'nın Tahlili* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2016), 283-284.

Peer Review	Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest	The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri	İdris Çakıroğlu (Dr. Öğretim Üyesi)
Author Details	¹ Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, Kırıkkale/Türkiye
	0000-0003-3329-1070

Kaynakça | Bibliography

Arşiv Belgeleri

- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Kararlar Daire Başkanlığı 30.18.1.1/9.26.12-4, 19 Mayıs 1924.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Kararlar Daire Başkanlığı 30.18.1.1/9.25.17, 14 Mayıs 1924.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Kararlar Daire Başkanlığı 30.18.1.1/3.23.8-4, 13 Mart 1921.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Millî Eğitim Bakanlığı, Genel 180.9.0.0/6.35.1-8, 9 Ağustos 1923.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Millî Eğitim Bakanlığı, Genel 180.9.0.0/6.35.1-20, 22 Mart 1923.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Millî Eğitim Bakanlığı, Genel 180.9.0.0/6.35.1-21, 22 Mart 1923.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Millî Eğitim Bakanlığı, Genel 180.9.0.0/6.35.1-19, 22 Mart 1923.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Millî Eğitim Bakanlığı, Genel 180.9.0.0/6.35.1-18, 21 Nisan 1923.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Hariciye Nezareti, İstanbul Murahhaslığı, HR. İM/66.29.2, 22 Kanunusani 339 (22 Ocak 1923).
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Hariciye Nezareti, İstanbul Murahhaslığı, HR. İM/66.29.1, 3 Şubat 339 (3 Şubat 1923).
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Hariciye Nezareti, İstanbul Murahhaslığı, HR. İM/66.96, 5 Şubat 1923.

Diğer Kaynaklar

- “İstiklâl Marşı.” *Sebilü’r Reşad*, 21 Mart 1337.
- “Türk Şairlerinin Nazar-ı Dikkatine.” *Hâkimiyet-i Millîye*, 25 Teşrinievvel 1336.
- Akıncı, Sema. *Mehmet Âkif Ersoy Bibliyografyası*. Hazırlayan Gülsen Dalkılıç, Nurhan Naneci ve Handan Gökağaç. Ankara: Millî Kütüphane Başkanlığı, 2005.
- Alimdar, Selçuk. *Osmanlı’da Batı Müziği*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.
- Anderson, Benedict. *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*. İstanbul: Metis Yayıncılık, 1995.
- Antep, Ersin. “Osman Zeki Üngör ve Musiki İnkılabı.” Yüksek Lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2009.
- Ayvazoğlu, Beşir. *İstiklâl Marşı Tarihi ve Manası*. İstanbul: Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları, 1986.
- Bardakçı, Murat. “İstiklâl Marşı Adam Kayırma Geleneği ile mi Yaratıldı? Yasal Güfteye Torpilli Beste.” *Hürriyet Pazar Eki*, 3 Ekim 1993.
- Çağbayır, Yaşar. *İstiklâl Marşı’nın Tahlili*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2016.
- Çantay, Hasan Basri. *Âkifname (Mehmed Âkif)*. İstanbul: Ahmed Sait Matbaası-Mürşid Çantay, 1966.
- Çetin, Mehmet. *İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2003.
- Çetin, Nurullah. *İstiklâl Marşımızı Anlamak*. Ankara: Öncü Kitap, 2013.
- Dağdelen, Merve Çetin. “Ulus-Devletlerin Özet Metni Milli Marş Tezahürleri.” *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi* 30 (2022): 354-385.
- Duru, Kâzım Nami. *Cumhuriyet Devri Hatıralarım*. [y.y.], 1958.
- Er, Halil İbrahim. *Mehmet Akif ve İstiklâl Marşı*. Ankara: Elips Kitap, 2016.
- Fergan, Eşref Edib. *Mehmed Âkif Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*. Hazırlayan Fahrettin Gün. İstanbul: Beyan Yayınları, 2012.
- Fukuyama, Francis. *Ulus İnşası*. Çev. Hasan Kaya. İstanbul: Profil Yayıncılık, 2008.
- Karabekir, Kazım. *İstiklal Harbimiz*. İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1960.
- Kuntay, Mithat Cemal. *Mehmet Akif Hayatı-Seciyesi-Sanati*. Hazırlayan Raşit Çavaş. İstanbul: Oğlak Yayıncılık, 2013.
- Millî Mücadele ve Ankara Yıllarında Mehmet Akif 1920-1925*, Hazırlayan Necmettin Turinay ve Selçuk Karakılıç. Ankara: TBMM Basımevi, 2022.

- Mutlu, Fulya Açıköz. "Cumhuriyetin İlanından Sonra Türkiye'de Çağdaş Müzik Politikaları (1923-1945)." Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2014.
- Nalbantoğlu, Muhittin. *İstiklâl Marşımızın Tarihi*. İstanbul: Cem Yayınları, 1963.
- Nur, Rıza. *Hayat ve Hatıratım*. 3. cilt. İstanbul: Altındağ Yayınevi, 1968.
- Oransay, Gültekin. *Atatürk ile Küğ Belgeler ve Veriler*. İzmir: Küğ Yayını, 1985.
- Önder, Mehmet. "İstiklâl Marşı Belgeleri." *Türk Edebiyatı*, 158 (1986): 34-38.
- Özcan, Nuri. "İstiklâl Marşı-Müsiki." *TDV İslâm Ansiklopedisi* 23: 356-358. İstanbul: TDV, 2001.
- Özcan, Nuri. "Mehmed Âkif Ersoy'un Bestelenmiş Eserleri." *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 73 (2006): 154-161.
- Özçelik, Mustafa. *İstiklâl Marşı Tarihiçesi, Anlamı ve Yorumu*. İstanbul: Muhit Kitap, 2021.
- Özçelik, Mustafa. *Mehmet Âkif Ersoy ve İstiklâl Marşı*. İstanbul: Bayrak Matbaası, 2003.
- Özlü, Hüseyin. "İstiklal Marşı'nın Yazılışı ve Kabulü." *Atatürk Ansiklopedisi* 1-6, Atatürk Araştırma Merkezi, 2021. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/697/>
- Paçacı, Gönül. "Cumhuriyet'in Sesli Serüveni." *Cumhuriyet'in Sesleri*, editör Gönül Paçacı içinde 10-29. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1999.
- Sağır, Turan. "İstiklâl Marşı Besteleri," *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5 (2010): 214-226.
- Taştan, Zeki ve M. Arif Erzen. *İstiklal Marşı 100 yıllık Bibliyografya*. İstanbul: Hiper yayın, 2022.
- TBMM Zabıt Ceridesi*, 1. cilt, 1.11.1337.
- TBMM Zabıt Ceridesi*, 9. cilt, 12.3.1337.
- Tepebaşı, Fatih. "Kullanımlık Metin Türü Olarak Ulusal Marş Kavramı ve İşlevleri." *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 17 (2005): 383-393.
- Toker, Hikmet. "Ali Rifat Çağatay Evrakında Yer Alan İstiklal Marşı ile Alakalı Belgelerden Hareketle İlk Resmî İstiklal Marşı Bestemiz." *Musikinin Asrî Prensi Ali Rifat Çağatay*, editor Tayfun İde, Hazırlayan Nilgün Doğrusöz ve Ali Ergur içinde 133-180, Ankara: Gece Kitaplığı, 2017.
- Tuğlacı, Pars. *Mehterhane'den Bando'ya*. İstanbul: Cem Yayınevi, 1986.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı. *Mehmet Akif Ersoy ve İstiklâl Marşı*. Hazırlayan Orhan Özdl, Murat Babuçoğlu, Sena Gürlek. Ankara: Ayrıntı Basımevi, 2021.
- Uludağ, Osman Şevki. "İstiklâl Marşı Hakkında." *Musiki Mecmuası*, 74, (1954): 34-64.
- Uslu, Mustafa. *Milletin Sesi İstiklâl Marşı*. İstanbul: Erkam Yayın, 2021.
- Üngör, Ethem Ruhi. *Türk Marşları*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1966.
- Velid Ebüzziya. "İstiklâl Marşımız." *Tevhid-i Efkâr*, 1 Haziran, 1922.
- Wozniak, Audrey W. "Orienting a Nation: The Turkish National Anthem Controversies," *Music & Politics* 17 (2023). doi: <https://doi.org/10.3998/mp.4573>
- Yıldırım, Ali ve Şimşek Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2026.
- Yıldırım, Tahsin ve İbrahim Öztürkçü. *Besteleriyle İstiklal Marşının Hikayesi*. İstanbul: Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları, 2014.

Ek | Appendix

Müzik: Ali Rifat Çağatay

ff Kork ma sön me: bu şa fak lar da yü zen al
San... cak Al... san cak...
cresc. Sön me den yur
du mun us lün de tu ten en son o cak
Son... o cak o be nim mil
le fi min yıl di zi dir par la ya cak

Resim 1. Ali Rifat Çağatay'ın Bestesi⁹¹

Müzik: Ali Rifat Çağatay

be nim dir o be nim mi se ti min dir an - - - cak.

P

Cra.

rall

Resim 2. Ali Rifat Çağatay'ın Bestesi⁹²

⁹¹ Çetin, *İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy*, 71.

⁹² Çetin, *İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy*, 72.

Müzik: Osman Zeki Üngör

Resim 3. Osman Zeki Üngör'ün Bestesi⁹³

⁹³ Çetin, İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy, 74.